Otto Schneid
Papers

On Classical Greek Art 2

62116

16

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

על אמנות יוון הקלאסית.

להטיל ולשפוך עוד טיפה נוספת לים הספרות המוקדשת לאמנות יוון - היתכן? פרטים מספר, המהווים חידוש-מה, שאולים אולי עם אפיה של התקופה הגלויה, להצדיק את הדברים הללו.

בשחר ימי הקדם התישבו שני עמים קטנים בשולי מזרח של ים התיכון: שבטי ישראל כבשו להם את ארצם בארבע עשרה מאות שנה לפסה"נ, שבטי העם היווני (האיוליים, היונים והדורים) כשלש מאות שנה אחריהן. אבל שניהם קולטו סגירה בין פיתוח כמותם ובין גבולות השגתם. שניהם שאפו מאז ימי ילדותם למציאות הנפש של האמת והיופי. בישראל הכריע עקרון האמת, פסק-הכל התפתחות יוון נקרא אהבת היופי. תוך שאיפותיהם אלו הולידו שני הלאומים ערכים בני קיימא ובהפצת יצירתם בתבל ראו שניהם כל כרחם. גורל ישראל היתה היסודית העיקרית לאומית ורק הסתעפות הנוצרית יצאה והתרחקה ממנה, ע"מ להפיץ את הבשורה הבלאומית. שוני מקביל הולך כבר לפני-כן של תרבות יוון. אלכסנדר מוקדון הוציאה מקרקעה הלאומית וממסגרתה הטבעית ובהתפשטותה מזרחה ומערבה נהפכה התרבות ההלנית לתנועה עולמית והיא ההלניסטית. רק הממלכות ההלניסטיות יורשות אלכסנדר פיתחו את המגמה מלאת הפורענות, לעקור מהשורש את תרבות העמים ולאנוס אותם לקבלת התרבות ההלניסטית. לא יוון ותרבותה הלאומית הצנועה והאצילה סיננה, איפוא, את תוכן חיו של העם היהודי והביאתהו לידי מלחמה הברור היה בלבד דורותיו, כ"א ההלניזם, אשר אמנם התבסס על עצם השגתו של העם היווני, אבל לא את המשגו האורגני. הבחנה הזאת והקווים המשותפים הגדולים של שני התרבויות יעזרו לנו להבין את מהותה אמנות יוון הקלסית ואת תפקידה בתולדות.

התרבות הפרהיסטורית [illegible] נתגלו היוונים בכבשם כברבריים פראיים את ארצם, הנשענה בתלות שלהם באמנות ובתרבות הבגרות. בצורות התרבות הזאת הנקראת בשם הכרתית-המינואית או האגאית, נמצאים אמנם קווים בודדים של סיגנון, אבל הנטיה השולטת בה היא הנטורליזם של המרחיק לערכים לכת עד גבי יצירות החלודות המסוימות הטבע בדוק אמנית. עד לא נודע, אילו שנאות חברתיות או טבעיות שמו קץ לעולם המפותח והעשיר הזה. [illegible] מפתיעים [illegible] בינורי אמנות יוון בפרימיטיביות מולדה [illegible] ההדרים והמעוטנים מתוקף הברונזה האגאית, נמצאו כלים יווניים שעיטורם מפולג לפי השיטה [illegible] ברצועות אפקיות ובמעוינים אינם אלא סימנים הנדסיים רחוקים מהטבע, או יותר דיוק מאד הפגרנו לו. [illegible] הלא רובה הגדול של תקופת האבן הקדומה הנטורליסטית ובכל אחת מצוינת בבגרות אמנותית [illegible]. בתקופת האבן הצעירה מופיע [illegible], אולי אחרי הפסקים מאד ארוכים, בבגרות ההדבודות כלדותיות, במקום המציאות הננה אגמת דראל, במקום חקוי הטבע בסימן האורח שלו. כן קרה גם על אדמת יוון אמנות רחוקה לטבע [illegible] ואחריה החלו היוונים [illegible] ברחוק מהטבע. [illegible] להגדיר את חלק היוני הגבולות ואת חלקן של כוונות מסוימות בכל הסיגנון הזה. בתולדות הפסל מתריעה בנראה התקדמות הגבולות [illegible] הנוטקת ההתנגדות החומר עד סוף המאה השביעית. בראשיתו צפון תלוי באמנות יותר המלאכה [illegible] ים התיכון, במצרים, בארם-נהרים, ובחתים, [illegible] המלאכה שהיווני אמנם [illegible] ההשפעות האלו כמגור או אסיה הקטנה. בתבנית הפסל מזדנו מורגש רוב הראשוני [illegible] הראשונית היסודית שלה [illegible] ומפוזיציה [illegible] הרי היא מוטל [illegible] סימטרי [illegible] בצורת [illegible] של פי רוחב והזרועות, הרגלים [illegible] אולם [illegible] בראש הנראה מביטה אלינו. הפסל המלובש קפלי בגדו מסודרים לא לפי תמורות הגוף ותנועותיו, לא לפי כבדם או לפי האויר הנושב בהם, כ"א לפי חוקים גאומטריים הקפני עצמם, וסידור סימטריה מזנו יותר ברוב המאה השביעית, הארכאית". המדוות [illegible]

עין הפנים מתרגזים ... ברוך המאה השלישית בולטות היווניות ומשגשגות ואותה דמיון מרחפת סביב פיות מרוגזים ועקשים, כפני נערים ונזירים כפני מנצחים.

2

הפסלים ... הדיוק להקניט דמויות של נשים ונערים ... המתאימות ידועה לצייר את מנות הרמוזים, לאות ... את קווי בבית היווני. בפסל הפסל הולך וגובר הצורך לעמידה טבעית ולהכנסת אלמנטים של תנועה. דמות זו לובשת צורה, זו מתנופפת וזו עומדת בעיקר על רגל אחת בלבד, בעוד שהרגל השניה נעתקת את מקומה היא. גורם עצום חדש גם בימים ההם בתולדות אמנות יוון ... האמן הבודד, ... את אישיותו, ... והמאסטרים של יוון דקרי ומי ... מיוון שם היוצרים ... אמנים, שנראו היטב בלבד הדורות. אצל מירון מבריק הצורך לשחרר את הדמות מעמידה הקבועה להכניס תנועה נמרצת ... ולהעביר עלינו את הרגשת המעבר. אצלו ואצל בני דורו מוחשת החלה נשימה, של נפשו סר, בגולל המפוסל חי. כן נכנסים חיים חדשים בפסלי הבנץ, המתחילים מסגלים לגוף, ע"מ לשקפו, לחיותו, ... להבטיח. האנטומיה נבחנת כולה על יתר ... עומדת אמנות היוונית להתגבר, לפנות דרך לשלימות הגדולה יותר, לפסגת היחידה במינה.

בפתיחת הפרק החדש, שבו זמן הליון בגבול דמאה החמישית: עומד פסל אפולון של קאסל: ... הפסל הלזה ... המשלוה ... מגרומס ... נבר על של איפה תבניתהוד באדם נזין ממנו וזהו העיקרון המסתמל בו. הגולל הלזה דומה אמנם לטבע, אבל אין לו יחס של חיקוי כי על פרטי הטבע ... אמריים נעדרים, ... התכונות הדקות והיחידים; דמות טהורה יותר, נכה יותר, עקרוני יותר ... התהוות. הדיואלוגים ... המניה אינו שלמות מעיקרא, מעל אמנותי היא דרשיון בחוקן של אפלטון, הקודם להגשמתו בעולם המציאות, ... החוקרים רצינים ... מיחסים את היצירה ... המעשה נעורי הגדול ... באמני יוון פידיאס או פיגיאס, ... שהוא בעיני רבים אפילו הגדול באמני האנושות לכל אומה ותקופה. עד היום הזה אנו עוקבים אחרי שרידי מפעלו העיקר של גבעת האקרופוליס באתונא ובמוזיאון הבריטי בלונדון. אין בידנו אף יצירה מלאה יפה, שמקוריותה מובטחת ע"י תמונות. ... אבל אחדים מהאוצרות ... שרדו שלחם לשנת אותנו והרוח הטהורה מדברת אלינו ... יותר ברורה מאשר ... תעודה ... . הקבלה אחת של יצירות המיוחסות לו, ... ממש או בעקיפין מבלגת לנו דפני הדמויות ... כמין דמות דמיון בצורה חשובה ... מאילה עולה במעבר למציאות. אותו ... אבנים למעלה מאתנים ... גופה של ... וגם רואה שבבוליניה אינם אלא העתקים. אולם המעתיק ... הצליח להחזיר את הרשם המנצלת את פני המקור ומהם נבע ... הבוא החידור ... בשם היונית זמנו. בוודאי האיגודה תמונה זו ברוב יצירותיו. ... של סוס אחד מהפרתנון, ... בלונדון, אשר למראית עין ... מסוסי העולם הלזה ... הבול, כולו ..., מוסיף על עתיוותו את ... זווית אותו העולם הבלתי-אמירי. ... מסגרת שיש אנני נתקלים בגבליטי הפרתנון שהגיעו אל המוזיאון הבריטי. מסביב לבית אתונא ... נמצאו מחלות אלו, ... תהלוכה חגיגית לכבוד האלה. כוונת הנוער אל לבבות ... אחים, ... גל גורמים ... אבל הפרשים הללו ... והבחורים הנוהגים בני בקר לזביחה החגיגית ונוהגי הסוסים עומדים תוך תנועתם, בתוך מהלך באה אילו יצירה יחידה במינה, כמין עלבות ונבוזה עליהם ונגעוים ... אין זהם ... מרושים מעבר המחלב. ... האלה ... הם הפראולים ... ומצב נפש זה עבר אפילו על הסוסים. ... מסגרה ... בין טעם הנוגע בצמצום הבעה ... באמנות

עין לסמל של ... הנשאל הלזה נחיה בגבליט של ביוולב ... של מוזיאון התרמאות ברומא. אילה המצוירה עד בשלמות הזאת!

[illegible] וקיים הרגש באישי המתבטא בתנועותיו, ביתר דיוק: המתיחות בין [illegible], מגלה, עם [illegible] של אור הבכשון [illegible]
אישיות בהחלט טראגית, מעורית [illegible] של מי שזכה לראות את היצירה פנים אל פנים, ובין שאמנותו מדברת
הגאון בכבודו ובעצמו. - אחד מהפסלים שנלקחו מהפרתנון והובאו ללונדון הוא איש [illegible] במצב
של ישיבה או כמעט שכיבה. [illegible] הידוע בשם "דיוניסוס", אך שמו של פסל איש זה [illegible] של פעולה [illegible] או של אופיון
מיוחד שלאיש אינו ניכר בו ובמעט שייתכן לומר שהוא [illegible] תכונות. אך ורק ביהולו [illegible] הריהו [illegible]
גננה ברוחני-הנפשי של היצירה הלזאת הוא, [illegible] גרינו, ה[illegible] סתם. את יחסם ליסוס [illegible]
הבאים [illegible] אחרים לידי גילוי אחר, הסינים למשל הביעוהו ע"י תמונות נוף [illegible] כמות [illegible] פידיאס
היווני והפסל הנשים את מחשבתו בצלם האדם כבמותו. כאלפיים [illegible] מאות ושמונים שנה אחרי [illegible] מיכאל אנג'לו
דמות של נוער ערום, בדומה למעשה פידיאס לא [illegible] בדרגה החיצונית בלבד, כי אם ברוח [illegible] דב.
זה התחתון משמאל [illegible] בארבעת ימי בריאת העולם, המתוארת [illegible] בראשון מציורי תקרת סיסטין
הסיקסטינה ברומא. גם [illegible] פלא האמנות לה [illegible] ניתן [illegible] בדמות הווייתו האתהורה
ומפליג בדמות כתפאורת מסגרת של תמונת מעשה בראשית אשר חוסיף לבלעים את טעמה לה. אך כאן מורגש
מה גורם נוסף, אינו צבעות ואורה והרובה למצב [illegible] היחוד באמנות בהלוכה מעשה פידיאס. גם קדמות
אדם בהבראו, שגם הוא מופיע [illegible] אותה המידה, חוץ הבאת הגדול הזה, אין לו פרוש [illegible] גורם
פסימי ביחס האמן [illegible] לעובדת הקיום, היה לו [illegible] מאיקה.
[illegible] האופי אלה המשותפים לשני הגאונים היה בוודאי אילו [illegible] נסיונות חייהם, [illegible] אופן היה הצבע הניגוד
הזה בהשקפתם של העולם ובאפיים מתוך מאורעות גדולתם. ברם, אצל שניהם מולם [illegible] של הטראגי,
שניהם מצאו גם מוצא וראו והראו דרך לגאולה, והוא של סבל דומה בתגבר בדרך דומה והגיע למטרה דומה גם
ביתוקן. אצל פידיאס הגישה מחשבת הגאולה, [illegible] מחשבה לרגעי [illegible] מבוטחת [illegible] מסגרים [illegible]
לכל לראש בפסלו האבוד של צוס אבי האלים, שנעשה מזהב ושן פיל [illegible] של כסא נהדר וגבהו יב מטר,
אין [illegible] לנו מה [illegible] אלא מושג רחוק וחלקי על פי מטבעות. אבל [illegible] נאמר על אודותיו: „הרואה אותו
איש אומלל ודל ונרדף ונדכה שוכח יגונו ויסבלו של רב [illegible]". [illegible] ההר [illegible] לגמרי בלשונו.
הלא למותר לרומם את [illegible] המסתכל בה ולהפגינו מבלי העולם הזה. [illegible] האומנים במהותם [illegible]
אחד: עובדת הקיום היא נקודת המוצא, [illegible] אפוא, אלא הנבא; אבל במקורות
האלוהי של הקיום יש ס"ס כוח הגאולה.
רוח הגאון מלאכת [illegible] היא וסופם להתמזג ולהצדהו [illegible] הסופי [illegible] היא האנגדה
[illegible] מפעל חייו. מעשיו הטראגי ב"ב עוברים רק לצדדים מסוימים לסביבתו ולא אל [illegible]. פרטים שונים ויבלה
ממנו אמנות דוח והבעת [illegible] קרובים לימי חייו. מצב רוח העצבות [illegible] נתקל בעיקר של כלם על גבי מצבה
אחת חביבה הקרויה „דיפילון" נראה [illegible] בנפטרת [illegible] במצבות שמחדרתה [illegible] לה קרנסה.
[illegible] דומה [illegible] להבעה המצויה אצל פידיאס. [illegible] מצאים [illegible] ולמטרה [illegible]
[illegible] במקדש הפרגיון [illegible]. יצירה זו המוצלחת, [illegible] אבל [illegible] מתוך הריק
מסימני הגאונות [illegible] של אסכולת פידיאס ובאסכולות [illegible] יותר [illegible] בפוליקליטוס
(פוליקליט) איש ארגוס, [illegible] בצורות [illegible], לא נשפל [illegible] (כמו כן [illegible] ברונזו מוזרים
[illegible] של הנפש בצורות [illegible] שלם ועל [illegible] התפסלות בצורות [illegible] בכלל, [illegible] אינה ידועה לנו אלא
מתעודות ספרותיות ומהעתקים מאוחרים.)

4

ראשית האמנות ההלניסטית (רבת היצירה) אינה מחוסרת כוחות עליה נאצלת. האלים שנתן את חותמם של בין
הזמן הזה היו סקופאס ופרקסיטלס. הטרגיות שהורגשה ביצירות פידיאס היתה עדינה כרמז ועדיין לא היתה
זאת הטראגיות של הבעיות, אלא דרך ראיית הנוצר (התגובה) טראגיות של היוצר. אצל סקופאס נעשית הטראגיות
לתכונה יצורית. הם הם המבטאים רגש, המלא אותם על כל גבורותיהם. מתרות העינים מביעות לביטוי, הופעות
יאוש, עתירה; אף הלבוש עם קפליו מאותו התרגשות, ומפיץ (הנבו לזקרב ולהבת החדש לה) מזכיר את ימי עזבונו הראשונות עורפת קפלים
(במולטצת בידי דוגמאות מאגחיות) הגאלינראפיים. בהגברת הרגשות נעשה סקופאס לחלוץ חלוצי הסגנון הבארוקי לפי מובן
באמנות השניה של המאה הט"ל אס"ן "ברוק". הנושאים החברתיים (להרגזמות) של סגנון כזה עדיין נעדרו.
ברם, (וירגיל רוגז-אזמה, בשעורנה הטרגיה) אלה אלו מתוך לעתים גם לב האמן הבאים נקואה? הלא גם האכספרסיוניזם התבווה עוד לפני מלחמת העולם
הקודמת! – באמרים בודדים אמנם מתגיעים להבחין בין סקופאס לבין פראקסיטלס, אשר דרוש מפעלי [illegible] נותר
הבדל ברור מאד. פרקסיטלס האפיניים (מחשב מרחפת) אולי (אווירה של) נפשי, הם מסבירים פניהם בשלוה ותן [illegible] כאותו
אשר מתבטאים בתמונות, הגוף כולו כבילות מתוק, בהרמוניה באמיתית, דרוש אמנות יוון הקלאסית בגידה עתה לשיאה. לפני ימיו
[illegible] באמנות הגבר והאשה הופיעה על פי דרוש מלובשת, אין זה (אבוא, מגד) מגרה, [illegible] אבי אבות הרון
הכניס באמנות את האשה הערומה מעל נעשה הבאים.
תרות מדינות יוון הצעירות [illegible] לפגע והנעור ביותר (הראשונים עתה,) [illegible] היה [illegible] הרפובליקאי למלוכה [illegible].
הלא כל אמנות יוון הקלאסית מסתברת מתנאי החיים [illegible] מדינת העם. פורטרטים ממש [illegible] נוצרו
בימיה. [illegible] האדם היווני לבדו [illegible] האדם היווני (בצאת את הטיפוס,) [illegible] באמנות. [illegible]
האידיאליזציה ולכן העדר האינדיבידואליזציה והעדר הדיוקן. סדרי החברה ההם [illegible] את [illegible] באמנות [illegible]
הנצחיות [illegible]. לא [illegible] של המלכות, [illegible] גבוה (הפכה) את האמנות עד יסודותיה. חצר אלכסנדר [illegible] לאמנות
חצרות, [illegible] לרפרזנטציה, לפאר [illegible], להפצת השרצונו. מכאן הפריחה [illegible] של אמנות הדיוקן. מכאן גם האמנה
להדרת [illegible] הבעיות [illegible] באה [illegible] בבעיות מוגזמות [illegible] עד כדי [illegible] היסטריים, והתבהמות
(בעצם אין אנו מדברים מעתה ואילך על אמנות יוונית או הלנית, אלא על הלניסטית.)
בנמצא [illegible] ונגברת [illegible] עבודת [illegible] החברה זה [illegible] את האמנות [illegible] של רוח [illegible] החדש
זה מתבטא היטב [illegible] המונומנטליים של מזבח פרגמון (הנמצא היום בברלין): [illegible] צורים [illegible] האלים [illegible] הגיגאנטים
בני האדמה. האומללים [illegible] לה להשליך [illegible] אבותם [illegible] הנולד [illegible].
[illegible] גם לאוקואון כוהן [illegible] עם [illegible] רחמים, למרות [illegible] להתחנן לפניה
ולברוח [illegible] המרוד [illegible] של [illegible] מתפרצות [illegible]
(רק מכוונת למתכונת מיתולוגית [illegible]) (וסופו) [illegible] דרמאטיזציה [illegible] לגבורה [illegible] בין אלים ובין בני אדם [illegible] בצחון האלים [illegible]
[illegible] כגון קבוצת לאוקואון המפורסמת, מעשה [illegible] האחרונה לפני ספה"נ. – (מדיניים והחברתיים) [illegible]
באו גם [illegible] יותר. [illegible] החיים [illegible] של ימי הפריחה הקלאסית התקיימו [illegible] (ובעיירות) [illegible]
אחרי אלכסנדר הרבה [illegible] מתעוררים [illegible] להיות [illegible] הטבע
באמנות. מכאן עליית [illegible] הטבע והכנסת אלמנטים של [illegible] בפסלות. [illegible] והתרבות המחשבות [illegible]
עוררה גם באמנות חדשה לחיי העם ממש, והתבוננות [illegible] בטיפוסים [illegible] גידלה נטיות ריאליסטיות.
ח
בכל זאת לא הבריאו [illegible] הללו, אלא גורלה האמנות ההלניסטית (החיצוני) [illegible] נקבעה בראשונה
[illegible] שבראשו אלכסנדר מוקדון. אבל [illegible] (זרמי) (יוניות) (ערים מערביות ומזרח) [illegible]
האמנותיים של כל הנצחונות הצבאיים. [illegible] של [illegible] איטליה [illegible]

בדור שבין Praxiteles ובין Leochares (פועל בהרום הנזכר בפתיחה. Philip מלך מקדוניה
הצליח לשים קץ לחרות יון." רוב מן האמנים הדגולים אחרי הסליט ה... . כדי
להבליט את תוצאות ~~ה...~~ חרבן החרות בתולדות האמנות, עלינו קדם כל ...
אחדים מן המאות השביעית והחמישית. בראשית האידיאליזם הללו לא היתה כוונת האמן
לשום יחיד, כי אם לאדם סתם. בהם הצדיק העם היוני הרפובליקאי את עצמו,
הניח את טיפוס סטמי לזכר הדורות. ~~...~~ ויותר אמני חצר המלך ופקידים
לתאר ביחוד בהתפעלות, את ~~האינדיבידואליות~~ בקטני ~~...~~ ומולכם. האמנות נכנעה ~~...~~ ומודרה.

(כמשל לאליטים)

הפלסטות והתמונות הציוניות (ידעה ולא תשיקנה).

והצרך לחנך את השלטון מעל על האמנים תפקידים מיוחדים: להראות את הגבורים
בגבורתם היתרה ולתאר את גודלם האיום על מיני מהפכנים. בצורת מפרגמון
מרסק ומשבר אבי האלים את הגיגנטים שקמו עליו וכמוהו מאבד גם אתינה.
את הרמז על כוח האלים או השליטים שאין להתנגד להם נתן ~~...~~ דוגמה גם
בקבוצת Laokoon. כולה התרגשות מוגזמת ו~~...~~ פאתוס, האמנות הקלסית שקעה.

~~...~~ הסגנון הפנימי באלה של האמנות היונית לאמנות ההלניסטית ...
לא רק בתוך יון. יחד אתם בא זה ... שאין כמוהו, שהפיצה את שפת
~~...~~ ים התיכון המזרחיות, שהגיעה במזרח עד גבולות הודו ומודר להם.
ואף במרכז אסיה, הללו חפירות מחוץ המדבר של טורקסטן המזרחית, וקרוב
לגבולות סין, דמויות בודהיסטיות עתיקות וצורותיהן הלניסטיות.

ככה הסבה התנועה ההלניסטית את פני העולם האמנותי וההתפשטות הלאומ
~~...~~ נשתנו לגל לראש תכונה וצורותיה היא. (אבל עמים שונים)
גם עתה האמנות יון הקלסית לא מתה. במשך התולדות שבה ופעמים אחדות
לתחיה מחדש. פעמים אחדות התחדשה ופעמים אחדות היתה לכוח מניע
באמנות העמים ולדורותם. ~~...~~

Deux nations s'étaient fixé, à la seconde moitié du deuxième millier sur les côtes orientales de la méditerranée. Toutes deux étaient petits quant à sa quantité et grandes par ses faits spirituels et civilisatoirs. ~~Toutes deux~~ Les cherchèrent le vrai et le beau, cependant la tendance dominante de la culture grecque fût le désir ardent à la beauté, et le peuple juif se donnâ avant tout à l'idée du vrai. Et toutes deux nations ~~voyaient~~ avaient créé dans soi et pour soi. ~~Elles~~ C'était involontiers qu'elles voyaient tout deux ~~volontiers~~ ~~le~~ l'expansion de ses idées, du contenu et les formes de sa vie ~~sur~~ au monde entiers. Ce n'était que le groupe chrétienne dans le Judaïsme, qui avait transformé le monotheism juif à une religion mondiale. Et ce n'était que Alexandre de Macédonie qui a transformé la culture ~~pro~~ grecque une culture si profondément nationale en un mouvement mondial. Il faut se rendre compte de cette différence entre les notions du grec et du hellenistique, pour estimer bien les valeurs éternelles de l'art grec classique.